

วิชา เศรษฐศาสตร์การเมือง (POLITICAL ECONOMY) PPS 2108

อาจารย์บริบูรณ์ ฉลอง(อ.หนุ่ม)

หลักสูตรรัฐศาสตร์ สาขาการเมืองการปกครอง

วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

(ครั้งที่ 2 ภาคปกติ จันทร์ - ศุกร์)

TEL.0623199591 , E-MAIL : BORIBOON_C@HOTMAIL.COM

สารบัญ

บทที่ 1 ความหมาย และขอบเขตของวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

- บทนำ
- วิวัฒนาการ
- ความหมาย และ
- ขอบเขตของการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (1)

วิวัฒนาการในการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองจากยุคต้นจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันเศรษฐศาสตร์การเมืองได้กลับมารับความนิยมอย่างสูงอีกครั้ง จากพัฒนาการของวิชาดังกล่าวได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากมาย โดยเฉพาะด้านความหมาย แนวทางการศึกษา และขอบข่ายด้านทฤษฎีเศรษฐกิจการเมือง

เศรษฐศาสตร์ หรือ ECONOMY มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ OIKOS แปลว่า บ้านเรือน และ NOMOS แปลว่า กฎในขั้นต้น

ดังนั้น ECONOMY จึงหมายถึง การจัดการปกครองเคหสถานอย่างชาญฉลาดและเป็นธรรมให้เกิดผลดีแก่คนทั้งครอบครัว (รุสโซ, 1953) จากนั้นความหมายขยายออกไปตามการพัฒนาของชุมชน ครอบครัว-หมู่บ้าน-เมือง-รัฐ ทำให้ความหมายครอบคลุมถึงการจัดการปกครองของรัฐ

วิวัฒนาการในการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง อาจแบ่งกว้างๆ ได้เป็น 4 ยุค คือ

- 1) ยุคก่อตั้งของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง
- 2) ยุคเฟื่องฟูของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง
- 3) ยุคเสื่อมโทรมของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง
- 4) ยุคฟื้นตัวของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (2)

1) ยุคก่อตั้งของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง

- ยุคนี้สนใจเศรษฐศาสตร์การเมืองในแง่ที่เป็นหลักปฏิบัติและแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจที่รัฐควรส่งเสริมหรือยึดปฏิบัติ
- ยุคนี้ ระบบทุนนิยมเริ่มพัฒนา โดยยังอยู่ในขั้นที่เรียกว่า ทุนนิยมด้านพานิช (COMMERCIAL CAPITALISM) และขณะเดียวกันรัฐเริ่มมีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น
- ความสัมพันธ์ระหว่างระบบทุนนิยมกับรัฐจึงมีรูปแบบที่รัฐให้การปกป้องและช่วยเหลือนายทุนเพื่อรักษาผลประโยชน์ต่างๆ และสร้างความเข้มแข็งให้กับรัฐ
- รัฐมีบทบาทควบคุมเศรษฐกิจโดยตรง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเสริมสร้างความมั่งคั่งและแสนยานุภาพให้แก่รัฐ จึงทำให้มีการหาทางพัฒนาหลักปฏิบัติและเสนอแนะแนวนโยบายเศรษฐกิจให้แก่รัฐ โดยหลักและข้อเสนอแนะด้านนโยบายนั้น ได้แก่ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่เรียกว่า พาณิชนิยม (MERCANTILISM) ซึ่งมีอิทธิพลในยุโรปอย่างมาก ในศตวรรษที่ 16 -17 (200 ปี)
- พาณิชนิยม (MERCANTILISM) เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการแข่งขันระหว่างรัฐอย่างรุนแรง เช่น มีการแย่งชิงอาณานิคม โดยมหาอำนาจ เช่น สเปน อังกฤษ ฝรั่งเศส และการค้าระหว่างประเทศ

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (3)

หลักปฏิบัติและข้อเสนอแนะด้านนโยบายของพาณิชนิยม (MERCANTILISM) มี 7 ประการ

- 1) ถือว่าเงินและทองแท่งเป็นที่มาของความมั่งคั่งของรัฐ ด้วยเหตุนี้จึงเน้นการค้าระหว่างประเทศแบบเกินดุล เพื่อให้เงินทองไหลเข้าประเทศมากที่สุด
- 2) ชาตินิยมด้านเศรษฐกิจ (ECONOMIC NATIONALISM) เน้นกิจกรรมด้านการค้าระหว่างประเทศมุ่งที่จะสร้างความร่ำรวยและอำนาจให้แก่ประเทศเป็นหลัก เพราะรัฐที่มีอำนาจเท่านั้นที่สามารถมีอาณานิคมได้มากมาย สามารถเอาชนะสงคราม และสามารถผูกขาดการค้าระหว่างประเทศได้
- 3) ให้ความคุ้มครอง ปกป้องสินค้าอุตสาหกรรมภายในประเทศ ด้วยการสนับสนุนการส่งออก และไม่เก็บภาษีนำเข้าสำหรับวัตถุดิบที่จำเป็นในการผลิตซึ่งไม่มีในประเทศ และขณะเดียวกันก็ไม่นำเข้าสินค้าประเภทเดียวกันจากต่างประเทศ
- 4) ส่งเสริมการแสวงหาและขุดรืดอาณานิคม รวมทั้งผูกขาดการค้าในอาณานิคมเพื่อแสวงหาประโยชน์ให้มากที่สุดและนานที่สุด

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (4)

5) ให้ความสะดวกแก่การค้าภายในประเทศ โดยการพยายามผ่อนคลายหรือยกเลิกข้อจำกัดด้านภาษีการค้า ด้านการเก็บค่าผ่านทาง และด้านข้อจำกัดในการขนส่งสินค้า แต่ก็ไม่ได้เปิดโอกาสให้คนทุกคนประกอบการค้าอย่างเสรี รัฐมีสิทธิที่จะให้นายทุนผู้ใดผูกขาดการค้าหรือรับสิทธิพิเศษในการค้า

6) สนับสนุนให้รัฐบาลกลางควบคุมและจัดระเบียบการค้าทั้งในและนอกประเทศ รัฐบาลมอบสิทธิผูกขาดทางการค้าระหว่างประเทศให้แก่บริษัทต่างๆ และควบคุมการประกอบธุรกิจภายในประเทศ เพื่อลดการแข่งขันกันเอง นอกจากนี้รัฐบาลยังให้เงินอุดหนุนการผลิตด้านต่างๆ รวมทั้งควบคุมคุณภาพสินค้าออก อีกด้วย

7) เน้นการเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ แต่ไม่ได้สนใจที่สร้างความมั่นคงให้แก่คนส่วนใหญ่ในสังคม ประชาชนทั่วไปจึงมีฐานะเหมือนเครื่องมือสร้างความรุ่งเรืองให้แก่รัฐและนายทุน

หลักปฏิบัติและแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจที่รัฐควรส่งเสริมหรือยึดปฏิบัติ หรือ พานิชนิยมนี้ มีการนำมาใช้ในประเทมหาอำนาจต่างๆ โดยให้ความสำคัญแตกต่างกันออกไป เช่น

อังกฤษเน้น การค้าระหว่างประเทศ (2) ฝรั่งเศสและเยอรมัน เน้นการช่วยเหลืออุตสาหกรรมภายใน (3)

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (5)

โดยสรุป **หลักพานิชนิยม** เน้นความสำคัญและบทบาทของรัฐในด้านเศรษฐกิจอย่างชัดเจน โดยรับมีหน้าที่ควบคุมและจัดระเบียบทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ โดยมุ่งสู่ความมั่งคั่งของรัฐเป็นหลัก

ความคิดแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบพานิชนิยมนี้ ครอบงำยุโรปอยู่ประมาณ 200 ปี แล้วค่อยๆ เลื่อมความนิยมลงไปเมื่อระบบทุนนิยมเริ่มเปลี่ยนแปลงตัวเองเป็น “ทุนนิยมอุตสาหกรรม” (INDUSTRIAL CAPITALISM) และมีแนวคิดแบบเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ (ECONOMIC LIBERALISM) และความคิดแบบปัจเจกชนนิยม (INDIVIDUALISM) ที่พัฒนามาพร้อมๆ กัน และมีส่วนทำให้ความชอบธรรมของรัฐในการควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจหมดไป ตั้งแต่ ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมา

ซึ่งแนวคิดต่างๆ นี้ทำให้นักเศรษฐศาสตร์การเมืองเริ่มไม่เห็นด้วยกับการที่รัฐควบคุมเศรษฐกิจภายในประเทศและให้สิทธิผูกขาดแก่พวกนายทุน หรือรัฐปกป้องอุตสาหกรรมบางอย่าง หรือการวางกฎระเบียบด้านเศรษฐกิจเพื่อควบคุมเอกชน โดยมองว่า **การกระทำเหล่านี้ของรัฐขัดขวางต่อการแข่งขันในระบบตลาด**

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (6)

สรุป

ยุคก่อตัวของการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองนี้ สนในปัญหาด้านเศรษฐกิจการเมืองอย่างจริงจัง โดยการเสนอหลักปฏิบัติและนโยบายเพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองในยุคนี้ ยังเป็นการศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างไม่มีระเบียบแบบแผน ซึ่งงานเขียนต่างๆ มักจะเป็นการศึกษาด้านใดด้านหนึ่งโดยเน้นการแก้ไขปัญหาและเสนอแนวทางที่ควรปฏิบัติ ไม่มีการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ อย่างเป็นระบบ (X มีความสัมพันธ์กับ Y)

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (7)

2) ยุคเฟื่องฟูของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง

การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองในยุคนี้พัฒนาจนถึงขั้นที่มีการศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างมีหลักเกณฑ์ โดยมีการเปิดสอนวิชาดังกล่าวในมหาวิทยาลัย โดยเน้นการศึกษานโยบายเศรษฐกิจที่นำไปสู่ความมั่งคั่งของรัฐเหมือนยุคแรก แต่วิธีการมองปัญหาและเหตุผลที่ใช้อธิบายนั้นแตกต่างไปตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

การปฏิวัติอุตสาหกรรม(INDUSTRIAL REVOLUTION) ในศตวรรษที่ 18 ในประเทศอังกฤษก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และระบบทุนนิยมได้ขยายไปในทุกๆ ด้าน ทั้งใน ด้านการค้า การเกษตร และการผลิตทั้งภายในและระหว่างประเทศ ทำให้เกิดคำถามมากมายเกี่ยวกับ**บทบาทของรัฐและเอกชนในด้านเศรษฐกิจ**

คำถามนั้นคือ “ควรให้เอกชนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเสรีโดยไม่มีการควบคุม หรือว่าควรจะให้รัฐเข้ามาควบคุมและจัดระเบียบทางเศรษฐกิจมากขึ้น” ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันด้านสวัสดิการสังคมและเป้าหมายต่างๆ ของประเทศ

ซึ่งคำถามนี้เป็นเรื่องของนโยบายของรัฐด้านเศรษฐกิจที่ท้าทายพวกนักคิดที่พยายามจะตอบคำถามนั้นอย่างเป็นระบบ และด้วยเหตุนี้จึงก่อให้เกิดแนวความคิดทางเศรษฐกิจที่ครบวงจรการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองในยุคนี้อยู่แนวความคิดหนึ่งคือ แนวความคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิก (CLASSICAL POLITICAL ECONOMY)

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (8)

แนวความคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิก (CLASSICAL POLITICAL ECONOMY) นี้เห็นด้วยกับ การเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินการทางกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเสรี

แนวคิดเสรีภาพของเอกชนในการประกอบการนี้ เดิมมาจากแนวความคิดของ พวกฟิลิโอะแคเรต ในฝรั่งเศส นั่นคือ ความคิดเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ โดยแนวคิดนี้เห็นว่า

“ประชาชนแต่ละคนมีสิทธิตามธรรมชาติที่จะได้รับผลประโยชน์จากแรงงานของตน รัฐไม่ควรเข้าไปแทรกแซงในกิจกรรมด้านใดด้านหนึ่ง ยกเว้นแต่ในด้านการคุ้มครองชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งเสรีภาพในการตกลงทำสัญญาของเอกชน ปล่อยให้เอกชนมีเสรีภาพในการประกอบการทั้งภายในและภายนอกประเทศ”

ดังวลีที่ว่า “ปล่อยให้ทำ ปล่อยให้เป็นไป (LAISSEZ FAIRE, LAISSEZ PASSER)” นั้งเอง และความคิดนี้ได้รับการต่อยอดและสานต่อโดย ADAM SMITH นักเศรษฐศาสตร์การเมืองคลาสสิก ชาวอังกฤษ โดยปรากฏชัดในงานเขียนชื่อ WEALTH OF NATIONS ที่ได้ตีพิมพ์ในปี 1776 และแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองสำนักคลาสสิกนี้ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีนักเศรษฐศาสตร์การเมืองท่านอื่นๆ ที่พัฒนาทฤษฎีและแนวความคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิกให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เช่น RICARDO, MALTHUS, BENTHAM, MILL, SAY, และ SENIOR

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (9)

SMITH นั้นเห็นว่า การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองนั่นก็คือ การให้คำแนะนำแก่รัฐบาลเกี่ยวกับวิธีการสร้างความรุ่งเรือง และหารายได้เข้ารัฐให้มากที่สุด โดยการปล่อยให้ประชาชนได้ใช้พลังตามธรรมชาติของตนแทนที่รัฐจะไปกีดกัน ทั้งนี้เพราะการให้เสรีภาพในการประกอบการแก่เอกชนจะทำให้ประชาชนมั่งคั่ง และจะทำให้รัฐมีรายได้จากภาษีอากรมากขึ้นตามมาด้วย

การแข่งขันในระบบตลาดระหว่างประชาชนโดยมุ่งผลประโยชน์ส่วนตัว (กำไร) จะก่อให้เกิดผลดีแก่ส่วนรวมโดยอาศัยกลไกที่เรียกว่า “มือที่มองไม่เห็น” (INVISIBLE HAND) นั่นคือ ตลาดสมบูรณ์ระหว่างผู้ขาย ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าได้ในราคาที่ถูก

นอกจากนี้ SMITH ยังได้อธิบายถึง ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความก้าวหน้าและมั่งคั่งของสังคม คือ การเพิ่มจำนวนของประชากร ระบบตลาด การแบ่งงานกันทำ และการสะสมทุน

แต่ THOMAS MALTHUS มองว่าการเพิ่มขึ้นของประชากรนั้นในระยะยาวอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านการเพิ่มขึ้นของอาหารที่ผลิตได้ หรือ DAVID RICARDO ที่สานต่อเรื่อง แนวคิดมูลค่าในการแลกเปลี่ยน (มูลค่าของสินค้านั้นถูกกำหนดโดยต้นทุนและปัจจัยในการผลิต) จาก SMITH

ความคิดของ SMITH, MALTHUS และ RICARDO นี้ ได้กลายเป็นรากฐานด้านแนวคิดของสำนักคลาสสิก ซึ่งงานวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองต่างๆ ก็ได้พัฒนามาจากรากฐานของแนวคิดนี้

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (10)

สรุป แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิก เน้นหนักในประเด็นเกี่ยวกับเสรีภาพด้านเศรษฐกิจของเอกชน

และในช่วงปลาย ศตวรรษที่ 18 ถึงปลายศตวรรษที่ 19 ที่แนวคิดของสำนักนี้ได้ขยายออกไปทั้งในยุโรป และอเมริกา พร้อมๆ กับแนวคิดทุนนิยมอุตสาหกรรมนั้น ทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองมีความเป็นระบบและได้รับการพัฒนามากขึ้นโดยแนวคิดจากสำนักดังกล่าวจนทำให้ เข้าใจกันว่า เศรษฐศาสตร์การเมือง คือ การศึกษาเศรษฐกิจตามแนวความคิดของสำนักเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบคลาสสิก

แต่กระบวนการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้น ทั้งในยุโรป และอเมริกานั้น ได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย เช่น ปัญหาช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนที่ขยายตัวออกไปเรื่อยๆ ปัญหาความเสื่อมโทรมของเมือง ปัญหาการขูดรีดผู้ใช้แรงงานอย่างไร้มนุษยธรรม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดความรู้สึกต่อต้านทุนนิยมอุตสาหกรรมและแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองสำนักคลาสสิกขึ้นมา

และได้มีการเสนอแนวความคิดตอบโต้ในเชิงวิพากษ์วิจารณ์สำนักคลาสสิก เช่น แนวทางสังคมนิยม แนวทางนุรักษ์นิยม แนวทางชาตินิยม ที่ตอบโต้ว่า การเกิดชนชั้น การกดขี่แรงงาน การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจ เป็นผลมาจากการใช้เสรีภาพทางเศรษฐกิจอย่างเกินขอบเขตไร้สาระ สิ้นเปลือง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (11)

โดยที่ทุกแนวความคิดที่ต่อต้านสำนักคลาสสิกนั้น เห็นเหมือนกันว่า รัฐควรเข้ามาควบคุมเพื่อแก้ไข ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาความยากจนและปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ โดยเฉพาะ งานเขียนที่ทรงอิทธิพลที่สุดในบรรดางานเขียนทั้งหลายที่วิพากษ์วิจารณ์สำนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกได้ดี คือ แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของ KARL MARX

โดยแนวคิดของ MARX นั้นจะปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ CAPITAL (1867) นอกจากนั้นยังมียานเขียนที่วิพากษ์วิจารณ์ระบบทุนนิยมและเสนอแนะทางสังคมนิยม คือ หนังสือ COMMUNIST MANIFESTO 1848 ที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการต่อสู้ระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับนายทุน รวมอยู่ด้วย ซึ่ง หนังสือ COMMUNIST MANIFESTO นั้นมีส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิด ลัทธิมาร์กซิสต์ (MARXISM) ซึ่งเป็นที่มาของแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองแบบมาร์กซิสต์และขบวนการทางการเมืองแบบสังคมนิยม

ดังนั้น ผลงานทางเศรษฐศาสตร์การเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18 และ 19 มีทั้ง สำนักคลาสสิก และสำนักอื่นๆ ที่ต่อต้านสำนักคลาสสิก ไม่ว่าแต่ละสำนักจะอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองแตกต่างกันออกไปอย่างไร แต่ทุกสำนักยังคงรักษาเป้าหมายหลักของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองเอาไว้ นั่นคือ “การให้ความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายของรัฐและความมั่งคั่งของรัฐ”

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (12)

ดังนั้นลักษณะร่วมกัน ของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองในยุคนี้ คือ การศึกษาในระดับมหภาค และการใช้ตัวแปรทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในการศึกษา

ดังนั้น การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองจึงครอบคลุมเนื้อหาของ เศรษฐศาสตร์มหภาค สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์อื่นๆ เกือบทั้งหมด

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (13)

3) ยุคเสื่อมโทรมของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง

ยุคนี้เริ่มต้นที่ปลายศตวรรษที่ 19 ระบบทุนนิยมขยายออกไปและเติบโตเต็มที่ อังกฤษกลายเป็นมหาอำนาจด้านอุตสาหกรรม

และอีกหลายๆ ประเทศก็กำลังพัฒนาตามไป และการขยายตัวของระบบทุนนิยมและการพัฒนาเทคโนโลยีทางอุตสาหกรรม ทำให้ระบบทุนนิยมแบบแข่งขันอย่างเต็มที่ (COMPETITIVE CAPITALISM) มาเป็น ทุนนิยมแบบผูกขาด (MONOPOLY CAPITALISM)

การพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้กระบวนการผลิตมีประสิทธิภาพสูง ต้นทุนลดลง กำไรมากขึ้น และทำให้การแข่งขันระหว่างนายทุนรุนแรงมากขึ้นอย่างเอาเป็นเอาตาย ทำให้การรวมตัวกันและมีการกระจุกตัวของทุน และมีการกระจุกตัวของรายได้ของประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามมา

การขยายอำนาจของนายทุนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้เกิดวิกฤตสภาพแรงงานและขบวนการสังคมนิยมเกิดขึ้น เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้เกิดปัญหามากมาย เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว ปัญหาความปลอดภัยในโรงงาน สวัสดิการของกรรมกร และอื่นๆ และปัญหาเหล่านี้เองได้กระตุ้นให้เกิดแนวคิดสังคมนิยมและแนวคิดสภาพแรงงานเป็นอย่างมาก ที่สำคัญปัญหาเหล่านี้ยังผลักดันให้ “รัฐ” ต้องเข้ามาแทรกแซงเพื่อบรรเทาความรุนแรงของปัญหา โดยการจัดระเบียบเศรษฐกิจ กำจัดการทุจริตแรงงาน และกระจายรายได้.....

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (14)

แนวโน้มนำไปสู่ การพัฒนาแนวความคิดแบบนีโอคลาสสิก (NEO-CLASSIS) โดยนักเศรษฐศาสตร์ที่ต้องการจะปกป้องการประกอบธุรกิจแบบเสรี (LAISSEZ FAIRE) และไม่เห็นด้วยกับการแทรกแซงของรัฐ และต่อต้านความคิดแบบสังคมนิยม

เนื่องจากมี ทฤษฎีคลาสสิกชื่อ ทฤษฎีมูลค่าในแง่แรงงาน ที่มีจุดอ่อนหลายอย่างและเปิดโอกาสให้กรรมกรโจมตีความชอบธรรมของระบบทุนนิยมได้ ดังนั้น การพัฒนาแนวคิดใหม่แบบนีโอคลาสสิกขึ้นมากีเพื่อเป็นการปิดจุดอ่อนของระบบทุนนิยม และอธิบายถึงข้อดีของระบบ และหันเหความสนใจของผู้คนไปยังประเด็นอื่นได้ดี

แนวความคิดแบบนีโอคลาสสิก (NEO-CLASSIS) เริ่มมีอิทธิพลครอบงำสังคมตะวันตกตั้งแต่ปี 1870 โดยงานเขียนที่วางรากฐานเกี่ยวกับทฤษฎีเริ่มออกมา โดยแนวคิดหลักที่งานเขียนต่างๆ ได้เสนอออกมา คือ ความคิดเกี่ยวกับอรรถประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม (MARGINAL UTILITY)

NOTICE: อรรถประโยชน์ของสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่ง คือ ความสามารถของสินค้าในการตอบสนองความต้องการของบุคคล ส่วนอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่ม หมายถึง อรรถประโยชน์หรือความพอใจที่เพิ่มขึ้นจากอรรถประโยชน์หรือความพอใจเดิมทั้งหมด ซึ่งเพิ่มขึ้นมานาน้อยแค่ไหน ถูกกำหนดด้วยสินค้าอย่างนั้นหน่วยสุดท้าย

ต่อมาแนวคิดเรื่องอรรถประโยชน์นี้ได้นำไปสร้างเป็น กฎอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่ลดลง ซึ่งอธิบายว่า เมื่อผู้บริโภคใช้สินค้าอย่างหนึ่งอย่างใดในอัตราที่สูงขึ้น อรรถประโยชน์นั้นจะลดลง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (15)

นีโอคลาสสิกสร้างแนวคิดอรรถประโยชน์ขึ้นมา เพื่อใช้อธิบายมูลค่าของสินค้า แทนทฤษฎีของสำนักคลาสสิก ซึ่งใช้แรงงานเป็นแนวความคิดในการอธิบายมูลค่าของสินค้า

และการนำเอาแนวคิดอรรถประโยชน์มาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์นั้น ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองอย่างมาก ทั้ง ทฤษฎี หน่วยในการวิเคราะห์ และขอบข่ายในการศึกษา

เหตุเพราะ สำนักนีโอคลาสสิกนั้นมีวิธีการศึกษาที่แตกต่างไปจาก สำนักคลาสสิกและสำนักมาร์กซิสต์ กล่าวคือ สำนักนีโอคลาสสิกมีแนวการศึกษาแบบจิตวิสัย (มุมมองหรือความคิดเห็นของบุคคล โดยเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ความเชื่อ หรือความต้องการ) เช่น แนวคิดอรรถประโยชน์ที่เน้นการตัดสินใจของมนุษย์ในฐานะผู้บริโภค และเน้นการศึกษาเชิงจิตวิทยา และมีหน่วยในการศึกษาของสำนักนี้ได้แก่คนเพียงคนเดียว และไม่สนใจศึกษานโยบายเศรษฐกิจหรือเรื่องของเศรษฐกิจการเมือง อันเป็นการศึกษาแบบมหภาค

แต่ขณะที่ การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองตั้งแต่ยุคแรก เป็นแบบวัตถวิสัย(สิ่งที่มีพื้นฐานอยู่บนข้อเท็จจริง เจื่อนไขที่เป็นความจริง) ให้ความสำคัญกับ ปัจจัยทางสังคม สภาพทางประวัติศาสตร์ และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ซึ่งเหล่านี้กำหนดพฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของมนุษย์

และเมื่อความคิดของนีโอคลาสสิกเข้าครอบงำการศึกษาเศรษฐกิจในตะวันตก จึงทำให้การศึกษา เศรษฐศาสตร์การเมืองหายสาบสูญ

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (16)

สำนักนีโอคลาสสิก นอกจากจะเน้นการศึกษาปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจระดับจุลภาค โดยอาศัยแนวคิดแบบจิตวิทยา และวิธีการศึกษาแบบนิรนัยแล้ว (ใช้ทฤษฎี) แล้วยังเน้นหนักการศึกษาถึง อุปสงค์เป็นหลัก โดยไม่ได้ให้ความสนใจแก่อุปทานมากนัก รวมทั้ง ยังเชื่อมั่นในดุลยภาพของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมว่าจะปรับตัวเองได้ นั่นคือ ไม่ว่าจะเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างไรขึ้น ระบบเศรษฐกิจจะปรับตัวเอาไปสู่จุดดุลยภาพได้ในที่สุด(เหมือนสำนักคลาสสิก)

แม้ว่าในช่วง 1870-1930 แนวคิดของสำนักนีโอคลาสสิกจะได้รับการยอมรับอย่างมาก แต่ก็ถูกโต้แย้งจาก 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มเก่า (สำนักคลาสสิก, สำนักมาร์กซิสต์) ซึ่งแนวคิดของนีโอคลาสสิกนั้นล้มล้างวิธีการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองของกลุ่มเก่าโดยตรง และกลุ่มใหม่ คือ กลุ่มสถาบันนิยม (VEBLEN)

โดย กลุ่มสถาบันนิยม นี้ โจมตี นีโอคลาสสิก ในหลายประเด็น เช่น ทฤษฎีอรรถประโยชน์ พฤติกรรมการบริโภคของคน แนวทางในการศึกษาปรากฏการณ์เศรษฐกิจ และชนชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม

ส่วนแนวคิดหลักๆ ของสถาบันนิยมนี้ เช่น

1) เน้นการศึกษาระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวมแบบมหภาค และการศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจจะต้องนำปัจจัยด้านอื่นๆ มาร่วมพิจารณา ไม่ว่าจะเป็น การเมือง กฎหมาย อุดมการณ์ และอื่นๆ

2) สถาบันต่างๆ ที่มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ เช่น ธนาคาร สหภาพแรงงาน

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (17)

3) ศึกษาเศรษฐกิจในแง่ของวิวัฒนาการ โดยอาศัยแนวชีววิทยา

4) อธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจโดยอาศัยหลักความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่เกี่ยวข้องกันเป็นวงจร และหลักการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยไม่ยอมรับวิธีการอธิบายในแง่ดุลยภาพ

5) ยอมรับถึงความจำเป็นที่รัฐต้องเข้าไปแทรกแซงระบบตลาด โดยวิธีการปฏิรูปแบบประชาธิปไตย เพื่อแก้ไขปัญหาคือความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ อันเกิดจากระบบตลาด

6) ในแง่ของวิธีการสร้างและพิสูจน์ทฤษฎี สำนักสถาบันนิยมเน้นวิธีการอุปมัย(อธิบายโดยการยกตัวอย่างเปรียบเทียบ) มากกว่านิรนัย(การนำข้อสรุปที่ได้แล้วไปใช้ในการหาข้อมูลย่อยๆ)แบบนี้โอคลาสสิก

สรุป สำนักสถาบันนิยม มีลักษณะการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองเหมือนกับ สำนักมาร์กซิสต์ และคลาสสิก คือ ศึกษาเศรษฐกิจในระดับมหภาค ยอมรับบทบาทของรัฐในทางเศรษฐกิจ และนำเอาปัจจัยสังคมและการเมืองมาอธิบายพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ และสำนักนี้พยายามที่จะฟื้นฟูการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองขึ้นมาอีกครั้ง แต่ก็ถูกกลืนโดยแนวความคิดของนีโอคลาสสิก เพราะแนวความคิดของสถาบันนิยมไม่มีอิทธิพลที่สามารถเข้าแทนที่ นีโอคลาสสิกได้

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (18)

แนวคิดของสำนักนีโอคลาสสิก มีบทบาทครอบงำการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองในตะวันตกอย่างเต็มที่(1870)จนถึงในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก (THE GREAT DEPRESSION) ในศตวรรษที่ 1930 ระบบทุนนิยมในขณะนั้นตกอยู่ในภาวะวิกฤติอย่างหนัก ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีของสำนักนีโอคลาสสิก ไม่อาจจะอธิบายได้(ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น) และไม่เคียดการณ์มาก่อน นอกจากนั้น ยังไม่อาจเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ทั้งนี้เพราะสำนักนี้เชื่อว่า ระบบทุนนิยมสามารถปรับตัวให้กลับสู่ดุลยภาพได้เสมอโดยอาศัยกลไกตลาดธรรมดา แต่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกนั้น ไม่มีวิวัฒนาการจะแสดงให้เห็นว่าระบบทุนนิยมจะฟื้นตัวสู่ดุลยภาพ ตามที่นีโอคลาสสิกเชื่อมั่นแต่อย่างใด ซึ่งเหตุดังกล่าวนี้มีผลทำให้ความเชื่อถือในความคิดของสำนักนีโอคลาสสิกค่อยๆ เลือกลงไป

NOTICE : THE GREAT DEPRESSION เป็นเหตุการณ์เศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ที่เกิดในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปยุโรป เริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1925 เป็นต้นมา ราคาหุ้นจึงแกว่งตัวขึ้น ๆ ลง ๆ อย่างรุนแรง นักธุรกิจและธนาคารซึ่งไม่มั่นใจในตลาดหุ้นจึงพยายามเรียกคืนหนี้สินที่ปล่อยกู้ไปราคาหุ้นจึงตกลงเรื่อยๆ จนตลาดหุ้นที่วอลสตรีท นครนิวยอร์ก ล่มลงเมื่อวันอังคารที่ 29 ตุลาคม ค.ศ. 1929 เหตุการณ์ดังกล่าวต่อมาเรียกว่าอังคารทมิฬ (BLACK TUESDAY) ความเสียหายทางการเงินครั้งนี้ไม่เพียงทำให้เกิดหนี้เสียจำนวนมากจนธนาคารหลายแห่งต้องล้มลงและมูลค่าความเสียหายมากกว่า 30,000 ล้านดอลลาร์ แต่ยังนำไปสู่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ของสหรัฐอเมริกาและขยายตัวไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกอย่างรวดเร็วภายในเวลาอันสั้น

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (19)

4) ยุคพื้นตัวของการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง

หลังทศวรรษ 1930 หรือ หลังจากช่วงเศรษฐกิจทั่วโลกตกต่ำ การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง ในแง่นโยบายสาธารณะและบทบาททางเศรษฐกิจของรัฐ เริ่มได้รับความสนใจอีกครั้ง โดยเกิดขึ้นจากความผันผวนของระบบทุนนิยมที่เกิดขึ้นเอง และ ความล้มเหลวของของทฤษฎีสำนักนีโอคลาสสิกในการอธิบายและให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ปัญหาระดับมหภาคในกรอบของระบบตลาด

จึงมีแนวคิดใหม่ซึ่งเข้ามาแทนที่ ก็เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการแทรกแซงของปัจจัยนอก ระบบตลาด รวมทั้งการเสนอทฤษฎีระดับมหภาค ซึ่งใช้สังคมเป็นหน่วยในการศึกษา ดังนั้นบทบาทของรัฐและรัฐบาลจึงต้องถูกนำมาพิจารณาอย่างเลียงไม่ได้

และกว่าเศรษฐศาสตร์การเมืองจะพัฒนาจนถึงขั้นที่มีการศึกษาอย่างกว้างขวางและเปลี่ยนไปเป็น การศึกษาแบบสหวิทยาการ(INTERDISCIPLINARY)ได้นั้น เวลาที่ล่วงมาจนถึงทศวรรษที่ 1970

และจากช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในปี 1930 ก่อให้เกิด ปัญหาการว่างงาน การหดตัวของ เศรษฐกิจอย่างรุนแรง ในประเทศอุตสาหกรรมต่างๆ และสิ่งเหล่านี้เกิดเป็นความรุนแรงและยึดเยื้อ จน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ด้านทฤษฎีและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายทางเศรษฐกิจ และทำให้ ความคิดของ สำนักเคนส์ (KEYNESIAN SCHOOL) เข้ามามีอิทธิพลแทนที่สำนักนีโอคลาสสิก

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (20)

ความคิดของสำนักเคนส์ **ทั้งของเคนส์ (JOHN MAYNARD KEYNES) ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ** *GENERAL THEORY OF EMPLOYMENT, INTEREST AND MONEY* **และของคนอื่นๆ เป็นผลที่เกิดจาก** ความพยายามจะหาหนทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจต่ำต่ำ โดยอาศัยวิธีการมองปัญหาเศรษฐกิจมวลรวม หรือมหภาค (เหมือนกันแนวคิดสำนักสถาบันนิยม, มาร์กซิสต์, คลาสสิก) **และใช้ตัวแบบของระบบ** เศรษฐกิจที่ไม่มีดุลยภาพมาเป็นหลักในการอธิบาย และให้ข้อเสนอแนะด้านนโยบายเศรษฐกิจ

เคนส์ นำเสนอว่า การสร้างอุปสงค์มวลรวม (AGGRAGATE DEMAND) ให้สูงขึ้น จะนำไปสู่การจ้างงานและการผลิตที่มากขึ้น ทั้งนี้อุปสงค์มวลรวม จะถูกกำหนดโดย ระดับรายได้ประชาชาติ

รายได้ประชาชาติ จะถูกกำหนดโดยปัจจัยสำคัญ คือ การบริโภค การลงทุน และการใช้จ่ายของรัฐบาล ($V = C + I + G$) และการเพิ่มขึ้นของปัจจัยทั้ง 3 ตัวนี้ จะมีผลให้รายได้ประชาชาติเพิ่มขึ้น นั่นคือ อุปสงค์มวลรวมเพิ่มขึ้น จะทำให้มีการจ้างงานและการผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งจากตัวแบบ เห็นได้ว่าการใช้จ่ายเงินของรัฐบาล (G) เป็นปัจจัยสำคัญตัวหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการจ้างงานและการผลิต โดยเฉพาะในเวลาเศรษฐกิจตกต่ำ การบริโภคและการลงทุนลดลง ก็ทำให้การใช้จ่ายภาครัฐกลายเป็นปัจจัยหลักที่กระตุ้นให้เกิดการจ้างงานและการผลิตเพิ่มมากขึ้น

NOTICE: อุปสงค์มวลรวม คือ อุปสงค์รวมทั้งหมดของสินค้าและบริการขั้นสุดท้ายในระบบเศรษฐกิจในระยะเวลาหนึ่ง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (21)

และตัวแบบ $V = C + I + G$ นี้เอง ทำให้รัฐเข้ามาเกี่ยวข้องมีบทบาทโดยตรงในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยกลไกด้านการเงิน (MONETARY) และการคลัง (FISCAL) ที่มีอยู่ ซึ่งดูเหมือนว่าเคนส์จะนำการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองจะกลับมาอีกครั้ง

ความคิดของเคนส์ได้ถูกพัฒนาและขยายกว้างออกไป โดยนักเศรษฐศาสตร์ จนทำให้การศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาคกลายเป็นวิชาหลักอย่างหนึ่งในการศึกษาเศรษฐศาสตร์ทั่วโลก และหลังจาก WWII ความคิดและหลักการของเคนส์ได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลในโลกทุนนิยมเป็นอย่างมาก และบทบาทของรัฐในด้านเศรษฐกิจ ถูกขยายต่อไปอีกใน “ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ” ซึ่งแพร่หลายอย่างรวดเร็วในประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมหลังจากที่ได้เอกราชแล้ว

แม้จะมีการศึกษากิจการด้านเศรษฐกิจ โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของรัฐ และให้ความสำคัญแก่นโยบายเศรษฐกิจของรัฐ ที่มีลักษณะแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองมากขึ้น แต่การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองในลักษณะที่แยกออกจากเศรษฐศาสตร์มหภาค รวมทั้งมีขอบข่ายและเนื้อหาในการศึกษาเฉพาะตัวอย่างแท้จริงนั้น ยังไม่เกิดขึ้นในวงการวิชาการ เศรษฐศาสตร์การเมืองนั้นเริ่มจะฟื้นตัวอย่างจริงจังในช่วง ทศวรรษที่ 1970

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (22)

การเกิดใหม่ของเศรษฐศาสตร์การเมือง นั้น เป็นผลมาจากวิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจและปัญหาทางการเมืองในสังคมตะวันตก และวิกฤตการณ์ดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะแนวคิดของเคนส์ จนเกิดสภาพที่เรียกว่า “วิกฤตการณ์ด้านทฤษฎีเศรษฐศาสตร์” ขึ้นมา

วิกฤตการณ์ด้านเศรษฐกิจ ปลาย 1960 และต้น 1970 ได้เกิดปัญหา เงินเฟ้อ ปัญหาการว่างงาน และการหดตัวของเศรษฐกิจอย่างรุนแรง (ประเทศประสบกับปัญหาการว่างงานหรือธุรกิจซบเซา) เช่น ใน อเมริกา ในปี 1973 ที่มีอัตราเงินเฟ้อเพิ่มมากขึ้น อัตราการว่างงานเพิ่มมากขึ้น รายได้ประชาชาติมวลรวมลดลง ซึ่งนับว่าเป็นภาวะเป็นภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่สุด หลังจาก ปี 1930 ของอเมริกา ซึ่งเรียกว่า STAGFLATION

ซึ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ เป็นสิ่งที่ขัดกับทฤษฎีและสมมติฐานของเศรษฐศาสตร์แบบเคนส์อย่างรุนแรง จนกระทั่งทฤษฎีแบบเคนส์ถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก ทำให้นักเศรษฐศาสตร์เริ่มละทิ้งแนวความคิดเศรษฐศาสตร์มหภาคแบบเคนส์ และเริ่มแสวงหาแนวทางใหม่ๆ

การเกิดช่องว่างทางทฤษฎีนี้เอง ทำให้แนวความคิดต่างๆ ทั้งเก่าและใหม่เริ่มปรากฏออกมา และขณะเดียวกันการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง ก็เริ่มขยายตัวออกไปอย่างรวดเร็วในหมู่นักสังคมศาสตร์

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (23)

และในขณะช่วงเวลาที่เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจตกต่ำของอเมริกานั้น อเมริกาเองยังมีปัญหาในด้านการเมืองอีกมากมายที่สั่งสมมา เช่น ปัญหาสิทธิของคนดำ ปัญหาสงครามเวียดนาม ปัญหาสิทธิสตรี และปัญหาด้านสังคม เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อม วิกฤตการณ์น้ำมัน

สภาพปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ของอเมริกาในยุคนั้น (ปลาย1960 และต้น 1970) ทำให้คนจำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะพวกหนุ่มสาวและปัญญาชน เริ่มหันมามองและวิพากษ์วิจารณ์สถาบันทางการเมืองและระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จึงทำให้ “แนวคิดเชิงวิพากษ์”ทั้งหลายได้รับความสนใจและพัฒนาเป็นอย่างมาก เช่น พวกนีโอมาร์กซิสต์ที่มีการรวมตัวเป็นองค์กรทางวิชาการขึ้นมา เช่น UNION FOR RADICAL POLITICAL ECONOMIC

ปัญญาชนเหล่านี้ส่วนหนึ่งต่อมาเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในเวลาต่อมา และมีบทบาทสำคัญในการนำเอา การศึกษาเชิงวิพากษ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองในลักษณะที่แตกต่างจากการศึกษาแบบคลาสสิกเข้ามาในมหาวิทยาลัย รวมทั้ง พัฒนาการศึกษาแนวนี้จนเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในปัจจุบัน

NOTICE : การคิดเชิงวิพากษ์ หมายถึง ความตั้งใจพิจารณาตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่เห็นคล้อยตามข้อเสนอ ไม่ด่วนสรุปการเห็นคล้อยตาม เป็นการตั้งคำถามท้าทายหรือโต้แย้งสมมุติฐานที่อยู่เบื้องหลัง พยายามเปิดกว้างทางความคิดออกสู่ความแตกต่างในด้านต่าง ๆ มากขึ้นให้ได้ประโยชน์มากกว่าเดิม..... อ่านต่อได้ที่: [HTTPS://WWW.GOTOKNOW.ORG/POSTS/386825](https://www.gotoknow.org/posts/386825)

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (24)

อีกประการ ทฤษฎีการพัฒนาเศรษฐกิจ ของสำนักเคนส์ ที่เคยเฟื่องฟู ไม่ได้ชี้แนวทางในการพัฒนาประเทศให้แก่ประเทศโลกที่ 3 มีหน้าซ้ำยังก่อให้เกิดปัญหาความด้อยพัฒนามากขึ้นด้วย โดยเฉพาะปัญหาความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระหว่างประเทศโลกที่ 3 กับประเทศที่พัฒนาแล้ว

ดังนั้น ทฤษฎีดังกล่าวจึงถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศพัฒนาแล้ว กับประเทศด้อยพัฒนา โดยเฉพาะปัญหาที่มีมานาน เช่น ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ ปัญหาการเงินระหว่างประเทศ ปัญหาการลงทุนของบรรษัทข้ามชาติ ปัญหาความช่วยเหลือระหว่างประเทศ รวมถึงสถาบันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศต่างๆ เช่น IMF, WORLD BANK ที่โดนมองว่าคอยรักษาแต่ประโยชน์ของประเทศพัฒนาแล้ว และเปิดโอกาสให้ประเทศที่พัฒนาแล้วแสวงหาประโยชน์ต่างๆ จากประเทศโลกที่ 3 และความไม่พอใจเหล่านั้นของประเทศโลกที่ 3 จึงนำไปสู่ การเรียกร้องให้มีการจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกเสียใหม่ (WORLD ECONOMIC ORDER)

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดการแสวงหาแนวทางใหม่ๆ ในการอธิบายสภาพการพัฒนาและความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยผลที่ตามมาคือ การศึกษาในแนวเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ได้รับความสนใจมากขึ้นและมีผลงานทางวิชาการออกมาอย่างรวดเร็ว

สรุป การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองยุคใหม่ยังอยู่ในขั้นเริ่มพัฒนา

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (25)

สรุป การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองยุคใหม่ยังอยู่ในขั้นเริ่มพัฒนา กว่าที่การศึกษาแนวนี้จะก่อตัวเป็นวิชาที่มีขอบข่ายและแนวทางการศึกษาที่ชัดเจนเหมือนกับสังคมศาสตร์กระแสหลักสาขาต่างๆ ได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยเวลา และสภาพแวดล้อม

การพัฒนาในการศึกษาแบบนี้ก็อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านทฤษฎี และกรอบในการศึกษาได้ดำเนินไปอย่างกว้างขวาง จนเกิดรูปแบบเฉพาะตัวและมีมากพอแก่การศึกษาในระดับหนึ่ง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (26)

ความหมายของเศรษฐศาสตร์การเมือง

แม้การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองจะมีการพัฒนาการมายาวนาน แต่ก็ไม่มีเอกภาพ ทำให้ความหมายของการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปตามทัศนะของผู้ศึกษา ดังนั้นจึงทำให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์การเมืองมีความผิดแผกกันออกไปตามแต่ละกลุ่มแต่ละสำนัก

แต่เมื่อพิจารณาแล้ว ความหมายของเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น จะมีการให้ความหมายอยู่ใน 3 ลักษณะ คือ

1) ลักษณะแรก เป็นการมองเศรษฐกิจการเมืองใหม่ในแง่ของการศึกษานโยบายของรัฐในด้านเศรษฐกิจ (มองแบบนักเศรษฐศาสตร์รุ่นเก่าที่ได้รับอิทธิพลแบบคลาสสิก)

เน้นที่ว่าเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นเรื่องที่พูดถึงนโยบายสาธารณะในด้านเศรษฐกิจ และเป็นการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติในแง่สิ่งที่จะกระทำมากกว่าในแง่ของการพรรณนา ดังนั้นเศรษฐกิจการเมืองจึงเป็นการศึกษาที่อิงอยู่กับปทัสถาน (NORMATIVE) หรือ แบบแผนในการปฏิบัติ ไม่ใช่การศึกษาในเชิงปฏิฐาน (POSITIVE) หรือวิธีแบบวิทยาศาสตร์ที่มีรากฐานอยู่บนข้อมูลเชิงประจักษ์

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (27)

2) ลักษณะที่สอง เป็นการมองเศรษฐศาสตร์การเมืองในแง่การศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างความสัมพันธ์ในแง่อำนาจที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ซึ่งมุ่งเน้นชี้ให้เห็นว่าสภาพการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจเกี่ยวข้อโดยตรงกับโครงสร้างของอำนาจในสังคม

โดยเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้นมุ่งศึกษาปัญหาเศรษฐกิจ โดยนำเอารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้การปกครอง (RULER-SUBJECT RELATION) ในสังคมภายในสภาพแวดล้อมทางประวัติศาสตร์มาใช้พิจารณาอย่างเป็นระเบียบแบบแผน และใช้ในการวิเคราะห์ปัญหา

3) ลักษณะที่สาม เป็นการมองเศรษฐศาสตร์การเมืองในแง่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับกิจกรรมทางการเมือง โดยนำเอาปัจจัยเศรษฐกิจใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางการเมือง หรือใช้ปัจจัยทางการเมืองอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ หรือด้วยกันทั้งหมด

เป็นสาขาวิชาที่มุ่งเน้นสนใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างเศรษฐกิจกับการเมือง ไม่ว่าจะในแง่การเมืองกำหนดเศรษฐกิจ หรือเศรษฐกิจกำหนดการเมือง การให้ความสำคัญแก่ปัจจัยด้านใดมากกว่านั้นขึ้นอยู่กับประเด็นที่ศึกษา และข้อเท็จจริงของแต่ละกรณี (เลือกอันใดอันหนึ่งหรือทั้งสองอันก็ได้)

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (28)

จากความหมายของทั้ง 3 ลักษณะนั้นไม่มีอะไรขัดแย้งกัน แต่ความต่างเกิดจากการเน้นหนักในจุดใดจุดหนึ่งเท่านั้น (นโยบายเศรษฐกิจ/โครงสร้างอำนาจทางการเมือง/กิจกรรมทางการเมือง) หรือมองแคบหรือกว้างเท่านั้น เช่น นโยบายเศรษฐกิจ และ โครงสร้างอำนาจทางการเมือง เป็นการเน้นจุดใดจุดหนึ่งเป็นความหมายอย่างแคบ แต่ ความหมายลักษณะที่ 3 กิจกรรมทางการเมือง เป็นความหมายอย่างกว้างและครอบคลุมทั้ง ความหมายลักษณะที่ 1 และ 2

สรุปจากความหมายทั้ง 3 สามารถให้ความหมายของเศรษฐศาสตร์การเมืองอย่างกว้างๆ ได้ว่า

“เศรษฐศาสตร์การเมือง คือ การศึกษาความสัมพันธ์ต่อการเมืองกับเศรษฐกิจ ในฐานะที่เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของสังคม ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาถึงอิทธิพลของปัจจัยทางการเมืองที่มีต่อเศรษฐกิจ หรือผลกระทบของปัจจัยเศรษฐกิจที่มีต่อการเมือง หรืออิทธิพลทั้งสองด้านที่มีต่อเศรษฐกิจและการเมือง หรือด้านใดด้านหนึ่ง นอกจากนี้ยังครอบคลุมถึงผลกระทบของเศรษฐกิจและการเมืองที่มีต่อสังคม และในบางกรณีปัจจัยทางสังคมก็อาจจะถูกนำมาร่วมพิจารณาด้วย”

NOTICE : การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองในความหมายนี้ เป็นประเด็นการศึกษาแบบสหวิทยาการ (INTERDISCIPLINARY MATRIX) ไม่ใช่วิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (29)

ขอบเขตการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง

ในปัจจุบันการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง โดยคำนึงถึงลักษณะอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจการเมืองและสำนักทางวิชาการที่สนใจการศึกษาในแบบนี้ เราสามารถแบ่ง ออกเป็น 3 แนวทาง ใหญ่ๆ คือ

- 1) แนวทางนีโอมาร์กซิสต์ (NEO-MARXIST)
- 2) แนวตัดสินใจเลือกของส่วนรวม (PUBLIC CHOICE)
- 3) และแนวทางสถาบัน (INSTITUTIONALIST)

ทั้ง 3 แนวทางนี้มีการรวมตัวกันค่อนข้างชัดเจน และมีผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (30)

1) แนวทางนีโอมาร์กซิสต์ (NEO-MARXIST)

แนวทางนี้ยึดประเพณีการศึกษาแบบมาร์กซิสต์ คือ เน้นการวิพากษ์ระบบการผลิตแบบทุนนิยม โดยอาศัย แนวการวิเคราะห์การสะสมทุนแบบทุนนิยม (CAPITALIST ACCUMULATION) การต่อสู้ระหว่างชนชั้น (CLASS CONFLICT)

แต่ได้ขยายขอบเขตการศึกษาออกไปกว้างขวางกว่าการศึกษาแนวมาร์กซิสต์เดิม โดยการรับเอาแนวความคิดทางสังคมศาสตร์ด้านอื่นๆ ที่ไม่ขัดแย้งกับความคิดแบบมาร์กซิสต์มาใช้ และนำเอาประเด็นใหม่ ๆ มาศึกษา รวมทั้งพยายามพัฒนารอบทฤษฎีมาร์กซิสต์ให้มีระเบียบแบบแผนมากขึ้น

คำว่า NEO-MARXIST หมายถึง กระแสความคิดต่างๆ ในแนวมาร์กซิสต์ในศตวรรษที่ 20 จากความคิดของ LUCACS และนักวิชาการของ แฟรงก์เฟลต์ สคูล (FRANKFURT SCHOOL) ซึ่งแนวคิดนี้ต่างจากแนวคิดมาร์กซิสต์เดิม คือ ที่เน้นหนักในเรื่องลัทธิวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ ในฐานะส่วนสำคัญในการวิเคราะห์สังคม แนวคิดแบบนีโอมาร์กซิสต์นี้ เน้นปรัชญามากขึ้น และนำเอาแนวคิดของนักคิดอื่นๆ มาใช้ด้วย จึงทำให้ NEO-MARXIST แตกต่างจาก MARXIST ยุคเดิมเป็นอย่างมาก

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (31)

แนวคิดนีโอมาร์กซิสต์ในอเมริกาได้พัฒนาขึ้นมาจาก คน 4 กลุ่ม คือ

- 1) สำนัก MONTHLY REVIEW กลุ่มนี้พยายามพัฒนาทฤษฎีมาร์กซิสต์ที่เป็นอิสระจากความคิดของพรรคคอมมิวนิสต์ เช่น พัฒนาแนวคิดเรื่องส่วนเกินที่เพิ่มขึ้นมาใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาและจักรวรรดินิยม
- 2) นักประวัติศาสตร์แนวมาร์กซิสต์ กลุ่มนี้เน้นนักวิเคราะห์เฉพาะสังคมอเมริกา แนวความคิดต่างๆ พัฒนาโดยนักประวัติศาสตร์แนวมาร์กซิสต์ของมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน แนวนี้โจมตีความคิดแบบเสรีนิยมแบบอเมริกาว่าเป็นอุดมการณ์ของพวกชนชั้นปกครองที่ใช้ป้องกันไม่ให้เกิดการลุกขึ้นต่อสู้ของประชาชนในประเทศ ขณะเดียวกันก็ครอบงำต่างประเทศ
- 3) ผู้ที่ได้รับอิทธิพลจาก FRANKFURT SCHOOL และความคิดมาร์กซิสต์แนวเฮเกล (จิตนิยมสัมบูรณ์) แนวนี้มุ่งพัฒันทฤษฎีเชิงวิพากษ์โดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับ จิตวิเคราะห์ บทบาทของผู้หญิง และปรัชญา และนำแนวคิดแบบมาร์กซิสต์มาใช้ศึกษาสภาพทางจิตของบุคคล
- 4) ผู้ได้รับอิทธิพลจากความคิดโครงสร้างนิยมของฝรั่งเศส กลุ่มนี้ต้องการฟื้นฟูความคิดวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ขึ้นมา เน้นเรื่องเงื่อนไขที่ทำให้ระบบทุนนิยมสืบเชื้อสายต่อไปได้ และมีบทบาทมากในการศึกษาเกี่ยวกับรัฐ โครงสร้างชนชั้น กระบวนการกรรมกร เศรษฐศาสตร์การเมืองของธนาการ

แนวความคิดนีโอมาร์กซิสต์นี้ยังจำกัดอยู่ในแวดวงวิชาการและแยกตัวจากพรรคคอมมิวนิสต์ (แบบโซเวียต) และลักษณะการพัฒนาแบบนี้โอมาร์กซิสต์แบบอเมริกานี้ก็มีอยู่ในยุโรปด้วยเช่นกัน

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (32)

สำหรับขอบข่ายและวิธีการศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวนีโอมาร์กซิสต์นี้ สามารถสรุปตามแนวทางได้ 3 แนวทาง ดังนี้

1) เน้นสนใจความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคลทั้งหลาย และใช้การศึกษาสาเหตุที่แท้จริงในทางประวัติศาสตร์ ตัวแปรที่ใช้อธิบายสาเหตุต่างๆ นั้นจะมองที่ตัวมนุษย์ ไม่ใช่ตัวแปรที่เป็นนามธรรม

โดยความสัมพันธ์ในที่นี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและชนชั้นในฐานะที่เป็นการศึกษาด้านสังคมศาสตร์ โดยวิธีการศึกษาจะใช้เหตุผลและหลักฐานในทางประวัติศาสตร์เป็นเครื่องมือในการยกทฤษฎี พิสูจน์และใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

2) พยายามศึกษาทำความเข้าใจสังคมทั้งการพัฒนาของสังคมในแง่ที่เป็นหน่วยรวม โดยมุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆ ของสังคมในด้านความสัมพันธ์ทางการผลิต ความสัมพันธ์ด้านการเมือง และไม่แยกตัวเองออกจากสังคมศาสตร์อื่นๆ

3) เป็นการศึกษาเชิงวิพากษ์ (CRITICAL SCIENCE) ซึ่งมองถึงวิธีการผลิตแบบทุนนิยม รวมทั้งทรัพย์สินส่วนบุคคล แรงงาน กำไร และอื่นๆ ในแง่ที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยศึกษาถึงสภาพความขัดแย้งระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่มีลักษณะตรงกันข้าม เช่น ระหว่างนายทุนกับแรงงาน คนรวยคนจน อภิสิทธิ์ชนกับผู้อยู่อภิสิทธิ์ และผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (33)

2) แนวการศึกษาแบบการตัดสินใจเลือกของส่วนรวม (PUBLIC CHOICE)

การศึกษาแบบแนวนี้นี้เกิดขึ้นจากความพยายามที่จะนำเอาทฤษฎีและปรัชญาการศึกษาของ เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก (MAIN-STREAM ECONOMY) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก มาปรับใช้กับการศึกษาการเมือง โดยเน้นหนักกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง หรือการตัดสินใจเลือกของรัฐบาล

แนวคิดของเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกที่นำมาใช้นี้ คือ การถือเอาปัจเจกบุคคลเป็นแกนในการ อธิบายพฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์มีเหตุผลและใช้เหตุผลในการเลือกกระทำ สิ่งต่างๆ เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์สูงสุด

วิธีการมองปัญหาแบบนี้ได้ถูกนำมาอธิบายการตัดสินใจเลือกในทางการเมืองของคนส่วนใหญ่ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งการตัดสินใจเลือกของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายต่างๆ นอกจากนี้ยังใช้อธิบายพฤติกรรมทางเลือกของสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ เช่น ระบบราชการ, รัฐสภา, พรรคการเมือง ฯลฯ

ด้วยเหตุนี้ แนวการศึกษาแบบนี้จึง เน้นศึกษาการตัดสินใจเลือกของส่วนรวม ทั้งนี้เนื่องมาจากการนำเอาระเบียบวิธีศึกษาและหลักการของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก (NEO CLASSIC) มาใช้กับ กระบวนการทางการเมืองนั่นเอง

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (34)

แนวการศึกษาแบบการตัดสินใจเลือกของส่วนรวม (PUBLIC CHOICE) นี้เกิดขึ้นจากการพัฒนาการทางด้านเศรษฐศาสตร์ 4 ประการ คือ

1) การที่นักเศรษฐศาสตร์หันมาสนใจศึกษาด้านสวัสดิการมากขึ้น ทั้งนี้เริ่มจากงานของ BERGSON ในปี 1983 และงานของ ARROW ในปี 1951 งานเหล่านี้มุ่งศึกษาการตัดสินใจเลือกของสังคม โดยพิจารณาจากการเลือกของปัจเจกชนที่รวมกันแล้วจะก่อให้เกิดผลดีสูงสุดต่อสวัสดิการของสังคม (MAXIMIZATION OF SOCIAL WELFARE FUNCTION) จากจุดนี้ นักเศรษฐศาสตร์กลุ่มนี้ก็หันมาสนใจศึกษาระบบการทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกตั้งซึ่งสะท้อนการตัดสินใจของปัจเจกชนในสังคม

2) ความล้มเหลวของกลไกตลาดในการแก้ไขวิกฤตการทางเศรษฐกิจในช่วงทศวรรษที่ 1930 ทำให้นักเศรษฐศาสตร์จำนวนหนึ่งหันมาศึกษากลไกทางการเมือง ซึ่งมีผลต่อการแบ่งสรรทรัพยากรในสังคม โดยพยายามนำเอาแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์มาใช้อธิบาย เช่น พยายามอธิบายกระบวนการทางการเมืองว่าเหมือนกระบวนการซื้อขายแลกเปลี่ยนในระบบตลาด

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (35)

แนวการศึกษาแบบการตัดสินใจเลือกของส่วนรวม (PUBLIC CHOICE) นี้เกิดขึ้นจากการพัฒนาการทางด้านเศรษฐศาสตร์ 4 ประการ คือ (ต่อ)

3) อิทธิพลจากงานทฤษฎีการคลังรัฐบาลในภาคพื้นทวีปยุโรป เช่น งานของ LINDAHL เกี่ยวกับทฤษฎีสินค้าและบริการของรัฐ (PUBLIC GOOD THEORY) และงานของ WICKSELL เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกของคนส่วนใหญ่ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมความคิดแบบการเลือกของส่วนรวมขึ้น

4) การเกิดแนวทางการศึกษาแบบการตัดสินใจเลือกของส่วนรวมเป็นปฏิกิริยาของนักเศรษฐศาสตร์ที่มีต่อการแทรกแซงของรัฐบาลในด้านเศรษฐกิจ นักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้เช่น BUCHANAN, TULLOCK และ FRIEDMAN ที่พยายามใช้วิธีการและแนวความคิดแบบนีโอคลาสสิกมาอธิบายพฤติกรรมของรัฐบาล เพื่อชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของกระบวนการทางการเมือง และความไร้ประสิทธิภาพของรัฐบาลในการเข้าแทรกแซงเศรษฐกิจ

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (36)

แนวทางการศึกษาแบบ PUBIC นี้มักจะแพร่หลายอยู่ในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ ซึ่งถือว่าวิธีการและกรอบความคิดของสาขาเศรษฐศาสตร์เหนือกว่าสังคมศาสตร์สาขาอื่น และสามารถใช้อธิบายพฤติกรรมทางสังคมได้ทุกประเภท

อย่างไรก็ดี แนวความคิดนี้มักจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมศาสตร์ส่วนใหญ่ มีแต่นักรัฐศาสตร์ อย่างเช่น RIKKER และ ALT หรือนักสังคมวิทยา เช่น COLEMAN ที่สนับสนุนแนวทางการศึกษาแบบนี้อย่างจริงจัง ในสหรัฐฯ นักวิชาการที่สนับสนุนการศึกษาดังกล่าวได้รวมตัวกันเป็นสมาคมชื่อว่า PUBLIC CHOICE SOCIETY โดยมีศูนย์กลางสำคัญอยู่ VIRGINIA POLYTECHNIC INSTITUTE AND STATE UNIVERSITY ผลงานด้านนี้ได้ตีพิมพ์ในวารสาร PUBLIC CHOICE และวารสารอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่านักวิชาการกลุ่มนี้จะเรียกงานเขียนตามแนวทางการศึกษาแบบการเลือกของส่วนรวมว่าเป็นงานเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองก็ตาม แต่ในความเป็นจริง งานส่วนใหญ่ของนักวิชาการเหล่านี้ไม่ใช่งานเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองในแง่ของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับการเมือง หากเป็นเพียงการนำเอาวิธีการและกรอบความคิดของเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกมาใช้อธิบายและศึกษากระบวนการและสถาบันทางการเมืองบางอย่าง เช่น การเลือกตั้ง พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ เท่านั้น

แต่หลังจากปี 1970 เป็นต้นมานี้เอง นักวิชาการที่ยึดถือแนวทางการศึกษาแบบนี้จึงเริ่มหันมาสนใจศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับเศรษฐกิจมากขึ้น ประเด็นที่ศึกษากันมากที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกตั้งกับเศรษฐกิจหรือความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกตั้งและมติมหาชนกับนโยบายเศรษฐกิจของรัฐ และในช่วงต่อมาก็พยายามหันมาศึกษาประเด็นอื่น ๆ มากขึ้น แต่งานส่วนใหญ่มักจะวนเวียนอยู่กับปัญหาเศรษฐศาสตร์การเมืองของประเทศทุนนิยมประชาธิปไตยมากกว่าเรื่องอื่น

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (37)

แนวการศึกษาแบบนี้มีลักษณะสำคัญอยู่ 2 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก

แนวการศึกษานี้มองว่าพฤติกรรมการแข่งขันในระบบตลาดสามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมมนุษย์ได้ทั้งนี้ในระบบเศรษฐกิจและระบบการเมือง การแข่งขันและการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในทุกด้านของสังคม

แนวการศึกษาแบบนี้มีลักษณะจิตพิสัย (SUBJECTIVE) และเน้นศึกษาปัจเจกชน (INDIVIDUALISTIC) เป็นหลัก การศึกษาแนวนี้ใช้ปัจจัยด้านจิตวิทยาง่าย ๆ เป็นตัวอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมองว่ามนุษย์มีเหตุผลและจะตัดสินใจเลือกแสดงพฤติกรรมโดยมุ่งแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดให้ตนเองเสมอ

ประการที่สอง

ถือเอาคนแต่ละคนเป็นหน่วยในการศึกษาและสร้างทฤษฎี โดยไม่ให้ความสนใจกับโครงสร้างหรือสถาบันทางสังคมในแง่ที่จะมีอิทธิพลต่อมนุษย์

การศึกษาแบบนี้มองพฤติกรรมของกลุ่มคนหรือมวลชนว่าเท่ากับพฤติกรรมของคนในกลุ่มนั้น ๆ แต่ละคนมารวมกันเท่านั้นเอง ความสัมพันธ์ต่อกัน โครงสร้างและระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มคนหาได้มีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของคนแต่อย่างใด

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (38)

3) แนวทางการศึกษาเชิงสถาบัน (INSTITUTIONAL APPROACH)

การศึกษาแนวนี้มีลักษณะเป็นการศึกษาเชิงสหวิทยา (INTERDISCIPLINARY) ซึ่งมุ่งสำรวจถึงความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ระหว่างอำนาจทางการเมือง ความมั่งคั่ง และค่านิยมทางวัฒนธรรม รวมทั้งพัฒนาการของเทคโนโลยี, สถาบัน, อุดมการณ์, พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ, กลุ่ม และการขัดแย้งด้านอำนาจที่มีผลต่อกันและกัน

การศึกษาแนวนี้ มองเศรษฐกิจการเมืองจากทัศนะทางประวัติศาสตร์ โดยเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านจะมีผลกระทบต่อกันและกัน เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอำนาจของสถาบันต่าง ๆ ในทางการเมืองอาจมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและชนชั้นในสังคม

ดังนั้น ในการเน้นอธิบายเศรษฐศาสตร์การเมืองในแง่วิวัฒนาการนี้เอง ทำให้การศึกษาแนวนี้ไม่ยอมรับทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ทั่วไปที่อ้างว่าสามารถอธิบายได้ทุกสถานที่ และเวลา (UNIVERSAL GENERALIZATION) ทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ทั้งหลายนั้นแยกไม่ออกจากเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ อาจจะใช้อธิบายได้ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเท่านั้น แต่ไม่มีทฤษฎีหรือหลักเกณฑ์ทั่วไปใดที่ถูกตลอดกาล

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (39)

แนวการศึกษาเชิงสถาบันนั้น อาจจะกล่าวโดยทั่วไปได้ว่าเป็นความคิดที่พัฒนาขึ้นโดยนักเศรษฐศาสตร์สำนักสถาบันนิยม ถึงแม้ว่านักเศรษฐศาสตร์ในกลุ่มนี้จะมีความคิดแตกต่างกันไปไม่มากนัก แต่ทั้งหมดก็ยอมรับกรอบความคิดและวิธีของ VEBLEN ซึ่งมุ่งวิพากษ์วิจารณ์วิธีการศึกษาของเศรษฐศาสตร์สำนักนีโอคลาสสิก

นักเศรษฐศาสตร์สำนักสถาบันนิยมสหรัฐอเมริกา มีการรวมตัวกันเป็นสมาคม ชื่อว่า ASSOCIATION OF EVOLUTIONARY ECONOMICS และเผยแพร่ความคิดผ่านวารสาร JOURNAL OF ECONOMIC ISSUES

อย่างไรก็ตาม ถ้ามองในมุมกว้าง การศึกษาแนวสถาบันนี้เป็นแนวการศึกษาที่ครอบคลุมถึงความคิดและวิธีการศึกษาของนักเศรษฐศาสตร์ที่ไม่ยอมรับวิธีการศึกษาของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และมุ่งศึกษาปัญหาเศรษฐกิจการเมือง โดยนำเอาปัจจัยทางการเมืองและสังคมเข้ามาร่วมพิจารณาด้วย การศึกษาในลักษณะนี้บางทีก็เรียกกันว่า UNORTHODOX ECONOMICS ซึ่งอาจจะเห็นได้ในงานของนักเศรษฐศาสตร์ เช่น GALBRAITH และ MYRDAL เป็นต้น

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (40)

การศึกษาแนวนี้จะมีข้อสมมติฐานร่วมกัน 6 ประการ

ประการแรก การศึกษาแบบนี้ถือว่า เศรษฐกิจนั้นเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจเป็นผลมาจากสังคม ขณะเดียวกันเศรษฐกิจก็มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมและสังคม ดังนั้น การศึกษาเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจได้ จะต้องเป็นการศึกษาข้ามสาขาวิชา

ประการที่สอง การศึกษาแบบนี้เห็นว่า สถาบันต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจอย่างมาก สถาบันใหญ่ ๆ เช่น บรรษัทขนาดใหญ่ หรือทรัสต์ มีอิทธิพลครอบงำกิจกรรมของมนุษย์อย่างเห็นได้ชัด ขณะที่ผู้บริโภคทั้งหลายมีอิทธิพลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ประการที่สาม อำนาจและการขัดแย้ง เป็นส่วนสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น นักวิชาการที่ยึดแนวการศึกษาแบบนี้จึงมักจะให้ความสำคัญแก่เรื่อง การกระจายรายได้ ซึ่งมีผลต่ออำนาจและความขัดแย้งภายในสังคม

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (41)

การศึกษาแนวนี้จะมีข้อสมมติฐานร่วมกัน 6 ประการ

ประการที่สี่ การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นกระบวนการวิวัฒนาการ การพัฒนาเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่กินเวลา **และ**ค่อยเป็นค่อยไป โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และด้านเทคโนโลยีเป็นส่วนผลักดันที่สำคัญ

ประการที่ห้า ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศกำลังพัฒนา และภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศพัฒนาแล้วที่ตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบ **เป็นเรื่องที่ต้องวิเคราะห์ศึกษากันอย่างลึกซึ้ง** และเกี่ยวข้องกับ การต่อสู้ทางการเมือง

ประการที่หก ความเกี่ยวข้องของประเด็นที่ศึกษา ถือว่ามีความสำคัญมากกว่าความเที่ยงตรงในแง่วิธีการศึกษา วิจัย ดังนั้น การศึกษาแนวนี้จึงพยายามศึกษาปัญหาสำคัญด้านต่าง ๆ ถึงแม้ว่าการศึกษาดังกล่าวจะอยู่นอกเหนือขอบเขตการศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นทางการก็ตาม **กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การศึกษาแนวนี้ให้ความสำคัญแก่ปัญหามากกว่าวิธีการนั่นเอง**

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (42)

แนวทางการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองทั้ง 3 แนวทางนั้น มีข้อแตกต่างทั้งในแง่กรอบความคิด ข้อสมมติฐานเบื้องต้น และขอบข่ายในการศึกษา แต่ก็พอมองจะเห็นได้ว่า ความแตกต่างระหว่างแนวการศึกษาแบบนีโอมาร์กซิสต์กับการศึกษาเชิงสถาบันนั้น มีน้อยกว่าความแตกต่างที่แนวทางทั้งสองมีต่อการศึกษาระบบทางเลือกของส่วนรวม

เหตุผลง่าย ๆ ก็คือ ทั้งแนวการศึกษา แบบนีโอมาร์กซิสต์ และการศึกษาเชิงสถาบันนั้น มุ่งคัดค้านด้านวิธีการศึกษาแบบนีโอคลาสสิกเหมือนกัน รวมทั้งเป็นวิธีการศึกษาที่ยอมรับความสำคัญของปัจจัยทางสังคมอื่น ๆ นอกเหนือไปจากปัจจัยทางเศรษฐกิจคล้าย ๆ กัน

ส่วน แนวการศึกษาแบบการเลือกของส่วนรวมนั้น เกิดจากการนำเอาความคิดและวิธีการศึกษาของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งนีโอคลาสสิกมาใช้กับการเมืองและเศรษฐกิจการเมือง แนวการศึกษาแบบนี้จึงแตกต่างจากสองแนวทางดังกล่าวอย่างเห็นได้ชัด

วิวัฒนาการ ความหมาย และขอบเขต (43)

หากพิจารณาในแง่ของ ขอบข่ายในการศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์การเมือง ก็อาจจะกล่าวได้ว่า

งานด้านนีโอมาร์กซิสต์ มีลักษณะขอบข่ายในการศึกษากว้างขวางกว่าแนวอื่น ๆ และงานเขียนในแนวนี้อาจจะ ครอบคลุมเศรษฐกิจการเมืองแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับบทบาททางเศรษฐกิจของรัฐ ปัญหาการพัฒนา ปัญหาเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ หรืออื่น ๆ

ในขณะเดียวกัน แนวการศึกษาแบบการเลือกของส่วนรวม มุ่งศึกษาปัญหาเศรษฐกิจการเมืองของประเทศพัฒนาแล้วเป็นสำคัญ และไม่ค่อยสนใจปัญหาการพัฒนาหรือเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศนัก

ส่วนงานใน แนวสถาบันนิยม นั้น ถึงแม้จะให้ความสนใจทั้งปัญหาของประเทศพัฒนาและปัญหาของประเทศกำลังพัฒนา แต่ข้อเขียนด้านเศรษฐกิจการเมืองที่ออกมามีจำนวนน้อยกว่างานเขียนแบบนีโอมาร์กซิสต์

การบ้าน 20 คะแนน

- ความหมายของเศรษฐศาสตร์การเมือง มีว่าอย่างไร
- ระบบเศรษฐกิจในโลกนี้มีกี่ระบบ อะไรบ้าง
- ปัจจัยการผลิตในทางเศรษฐศาสตร์ มีอะไรบ้าง
- ปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มีอะไรบ้าง จงอธิบาย

จบการบรรยาย

Q&A